

Investigating the Bottlenecks and Problems of Executing the Project of Martyr Behnam Mohammadi and Providing the Solutions for Its Improvement (Case Study in Zanjan Province)

■ Ali Sohbato¹ ■ Abbas Babaei²

- **Objective:** This study aimed at investigating the bottlenecks and problems of executing the “project of Martyr Behnam Mohammadi” and providing solutions for its improvement.
- **Method:** The study was conducted with a qualitative approach and through a phenomenological method. The participants in this study included the district commanders and officials in the field of the student Basij, educators, students, schools principals, educational assistants, the board of trustees of the mosque, and Imam of the congregation prayers of mosques, who had long-term practical experience and full awareness of the activities of this project, and were closely involved in it. The sample was selected using a ‘purposeful’ approach, selecting ‘key’ experts, and using saturation criteria and in-depth interviews with 50 people. Therefore, the number of participants in the study was determined according to theoretical saturation. Semi-structured interviews were used to collect data and they were continued until theoretical saturation was obtained.
- **Findings:** The collected data were analyzed using thematic coding method. The findings were organized through open, axial, and selective codes. The findings of this study about the bottlenecks and problems of executing the project of Martyr Behnam Mohammadi were included 250 open coding, 22 axial coding and 5 selective coding. The findings showed that the execution of the project in the Ministry of Education, IRGC, and among members of Basij of the school students, educators, mosques, and families were, respectively, facing managerial, economic, educational, social, and cultural problems and bottlenecks, but most objectives of this project for educational improvement have been achieved in the target community.
- **Conclusion:** The missions of the school students Basij and objectives relating to executing this project have been properly and favorably accepted and institutionalized by the people and the students in Basij. However, these missions and objectives in some dimensions and fields still need to be provided with strategic tactics and strategies.

Keywords: Basij, training, project of Martyr Behnam Mohammadi, instructor, school, mosque, Family.

■ **Citation:** Sohbato, A & Babaei, A. (2021). *Investigating the Bottlenecks and Problems of Executing the Project of Martyr Behnam Mohammadi and Providing the Solutions for Its Improvement (Case Study in Zanjan Province)*. Applied Issues in Islamic Education, 6(4): 53-80.

Received: 2021/03/25

Accepted: 2021/12/25

1. **Corresponding Author:** Assistant Professor, Department of Educational Sciences, Philosophy of Education, Farhangian University (Zanjan), Tehran, Iran.

Email: alisohbatlo@gmail.com 0000-0002-6181-7722.

2. PhD student in Cultural Systems Engineering, Imam Hossein University (AS).

Email: babaeiabbas54@yahoo.com 0000-0001-9050-3047.

بررسی تنگناها و مشکلات اجرایی طرح شهید بهنام محمدی و ارائه راهکارهای ارتقاء آن (مطالعه موردی استان زنجان)

■ علی صحبت‌لو* ■ عباس بابایی**

چکیده:

● هدف: پژوهش حاضر با هدف بررسی تنگناها و مشکلات اجرایی طرح شهید بهنام محمدی و ارائه راهکارهای ارتقاء آن انجام شد.

روش: این پژوهش با رویکرد کیفی و روش پدیدارشناسی صورت گرفت. مشارکت‌کنندگان پژوهش شامل، فرماندهان نواحی و مسئولان حوزه بسیج دانش آموزی، مربیان، دانش‌آموزان، مدیران مدارس، معاونان پرورشی، اولیاء مدارس، هیئت‌امناى مسجد و امام‌جماعت مساجد بودند که تجربه عملی طولانی مدت، و اشراف کامل درباره فعالیت‌های طرح شهید بهنام محمدی در اختیار داشتند و از نزدیک درگیر این طرح بودند. انتخاب نمونه مورد مطالعه با استفاده از رویکرد «هدفمند» و با روش انتخاب صاحب‌نظران «کلیدی» و استفاده از معیار اشباع و مصاحبه عمیق با ۵۰ نفر انجام گردید. بر این اساس تعداد مشارکت‌کنندگان در پژوهش بر اساس اشباع نظری تعیین شد. برای جمع‌آوری داده‌ها از مصاحبه نیمه‌ساختار یافته استفاده شد و تا رسیدن به حد اشباع نظری استفاده شد.

● یافته‌ها: داده‌های به‌دست آمده با استفاده از روش کدگذاری موضوعی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. یافته‌ها در قالب کدهای باز، محوری و گزینشی سازماندهی شد. از مجموع یافته‌های این پژوهش ۲۵۰ کدگذاری باز، ۲۲ کدگذاری محوری و ۵ کدگذاری گزینشی در زمینه تنگناها و مشکلات اجرایی طرح شهید بهنام محمدی دسته‌بندی شدند. نتایج

پژوهش نشان داد که اجرای طرح در سطح آموزش و پرورش، سپاه و حوزه‌های دانش‌آموزی، مربیان، مساجد و خانواده‌ها به ترتیب با مشکلات و تنگناهای مدیریتی، اقتصادی، آموزشی، اجتماعی و فرهنگی مواجه است. ولی بسیاری از اهداف این طرح اعتلای تربیتی در جامعه هدف تحقق یافته است.

● نتیجه‌گیری: مأموریت‌ها و اهداف بسیج دانش‌آموزی در زمینه اجرای طرح به‌طور شایسته و مطلوب مورد پذیرش مردم و بسیجیان قرار گرفته است و نهادینه شده است، منتهی در برخی از ابعاد و حوزه‌ها هنوز نیاز به ارائه تاکتیک‌ها و استراتژی‌هایی راهبردی است.

واژه‌گان کلیدی: بسیج، تربیت، طرح شهید بهنام محمدی، مربی، مدرسه، مسجد، خانواده.

۱. مقدمه

شناسایی استعدادها و نخبگان مدارس یکی از اهداف مشترک بین دستگاه تعلیم و تربیت و بسیج است. لذا برای عملیاتی شدن این هدف، طرح‌های مختلف اعتلای بسیج در آموزش و پرورش برای دانش‌آموزان انجام می‌شود. یکی از این طرح‌های موفق، طرح شهید بهنام محمدی است (طرح شهید بهنام محمدی، ۱۳۹۶). این طرح، برنامه‌ای نظام‌مند و بلندمدت است که دانش‌آموزان با قرار گرفتن در فرایند فعالیت‌های گوناگون، مهارت‌ها، توانمندی‌ها، باورها و معارف ضروری را کسب خواهند نمود و هویت دینی و انقلابی خویش را ارتقاء خواهند بخشید (دستورالعمل اجرایی مربیان، ۱۳۹۷).

طرح شهید بهنام محمدی با همکاری وزارت آموزش و پرورش یکی از مهم‌ترین طرح‌های بسیج است که از سال ۱۳۹۶ آغاز شده است. در این طرح سه مجموعه مدرسه، مسجد و خانه با یکدیگر پیوند خورده تا علاوه بر تقویت هویت انقلابی در دانش‌آموزان، سبب تقویت بنیه علمی، آموزشی، تربیتی، فرهنگی، هنری و سیاسی دانش‌آموزان نیز گردد. همچنین گفتمان‌سازی انقلاب در بین دانش‌آموزان و شناسایی استعدادها و نخبگان مدارس یکی دیگر از محورهای مهم این طرح است (دستورالعمل اجرایی طرح، ۱۳۹۸). در این راستا طرح شهید بهنام محمدی در ۳۳۰۰ مدرسه کشور فعال است و ۱۰ هزار مربی خواهر و برادر مدارس اطراف، مساجد خود را تحت پوشش قرار می‌دهند. تمرکز اصلی این طرح در مدارس متوسطه اول است و البته تداوم آن در مدارس متوسطه دوم اتفاق می‌افتد؛ تلاش برای اهل فکرشدن دانش‌آموزان، تلاش برای دین‌مدارتر شدن،

تلاش برای کارآمدتر و توانمندتر شدن دانش‌آموزان و به‌دست آوردن روحیه جهادی و مسئولیت‌پذیری، تلاش برای انقلابی و آگاه‌تر شدن دانش‌آموزان و تلاش برای اینکه دانش‌آموزان، بلندهمت و دارای نگاه تمدنی باشند از اهداف این طرح است (صحرائی، ۱۳۹۸).

طرح شهید بهنام محمدی به عنوان یکی از طرح‌های اعتلابسیح، در مرحله نظری از مسجد شروع می‌شود و به مسجد ختم می‌شود. زیرا به اعتقاد طراحان و کارشناسان مشاور طرح و منطبق بر آموزه‌های اصیل اسلامی؛ هیچ نهاد بشری امکان جایگزینی آن را در تربیت و تأدیب انسان ندارد (ناظمی اردکانی، بابایی، ۱۳۹۵).

موضوع تربیت نسل نوجوان و جوان کشور، از اساسی‌ترین مسائل در نظام جمهوری اسلامی ایران است (فرخی، ۱۳۹۳: ۱۰). به عبارت دیگر، تربیت از مسائل مهم و اساسی زندگی بشر است که همواره وجهه همت پیامبران الهی، مصلحان و فلاسفه در جوامع مختلف بوده است و به همین جهت قدمت زیادی دارد (حسینی و جوان‌بخت، ۱۳۹۹). تربیت یکی از مهم‌ترین مأموریت‌ها در ایران است. این را می‌توان هم از بعد نظری با نگاه به اسناد تازه تألیف به‌منظور تحول نظام آموزشی دریافت و هم می‌توان در عرصه عمل، برنامه‌های آموزشی مدارس را از این منظر مشاهده کرد. در خارج از مدرسه هم به‌واسطه حضور گسترده و پررنگ در عرصه اجتماعی و حکومتی، همچنان دین و آموزش آن عنصر غالب در نظام ارزشی نهادهای جامعه است (وحدتی دانشمند، باقری نوع پرست و ایروانی، ۱۳۹۸). وضعیتی را می‌توان تربیتی توصیف کرد که در آن یک فرد یا گروه (مربی) بر فرد یا گروهی دیگر (شاگرد) اثر می‌کند (فرایند تربیتی). هر سه عامل، یعنی مربی، شاگرد و فرایند تربیتی، سه ویژگی یک تربیت خوب را شکل می‌دهد (شهامی، ۱۳۹۹: ۱۹).

هدف غایی نظام‌های آموزشی، فراهم آوردن زمینه شناسایی، رشد و شکوفایی استعدادها و تعلیم و تربیت افراد به‌منظور حضور فعال و مؤثر در جامعه و انتقال فرهنگ، ارزش‌ها و اصول حاکم بر کشور به آنان است (ضربی، امیر کبیری و ربیعی مندجین، ۱۴۰۰: ۳۲). انسان به‌عنوان اشرف مخلوقات شایسته رسیدن به قرب الهی و انس با خداست که این امر در سایه تربیت درست و منطقی صورت می‌گیرد. از طرفی، انسان نیازمند الگو و انگیزه است تا بتواند در مسیر انس به خدا گام بردارد و برای رسیدن به قرب الهی بکوشد (مبشری، صفری و ملکی فارمد، ۱۳۹۹: ۱۲۲). امروزه کودکان و جوانان

ما با مسائل و اتفاقاتی در جامعه و جهان روبه‌رو می‌شوند که انسان را به تفکر درباره معنا، ارزش و حقیقت غایی زندگی سوق می‌دهد و نمی‌توان آنها صرفاً به حوزه اخلاق فروکاست (کیانی و پورجمشیدی، ۱۴۰۰: ۱۱۰) در طرح تربیتی شهید بهنام محمدی سه عامل، یعنی مربی، شاگرد و فرایند تربیتی در تعامل با یکدیگر در جهت تربیت جوان مؤمن، کارآمد، توانمند، باروحيه جهادی، مسئولیت‌پذیری و در تراز انقلاب اسلامی همکاری می‌کنند.

بدون شک جریان مستمر تربیت متأثر با فعالیت طیف گسترده‌ای از علل فلسفی و متأثر از عواملی زیستی، وراثتی، محیطی و انسانی متعددی محقق می‌شود که مشارکت و تعامل آنها با همدیگر، به تداوم و پیشرفت این جریان کمک می‌کند (صادق زاده، کشاورز، احمدی، حسنی و علم الهدی، ۱۳۹۰: ۱۶۸) اگرچه جدیت و تلاش همه‌نهارها؛ سازمان‌ها و اثرگذاران دولتی و مردمی برای نیل به اهداف اجرایی شهید بهنام محمدی مفید و مغتنم خواهد بود، لیکن پایه اصلی حرکت و موفقیت چنین اقدام مهمی؛ نقش‌آفرینی بنیادین سه رکن قطعی تربیتی در جامعه اسلامی؛ مسجد، مدرسه و خانواده است

ارتباط بین دو نهاد خانواده و آموزش و پرورش و مسجد به حالت‌ها و به طرق گوناگون است. در مواقعی همکاری بین این نهاد وجود داشته، این همکاری، فرهنگی، فکری، عملیاتی و مادی است. همکاری فرهنگی، زمانی است که والدین فرهنگی متفاوت و یا متضاد با فرهنگ رایج در مدرسه در خانه فراهم نکنند. منظور از فکری، به صورت توجه به خواسته‌ها، آئین‌نامه‌ها و قوانین نهاد آموزش و پرورش است. عملیاتی، همکاری در زمان امتحانات، فراهم کردن فضای آرام، کمک به فرزندان در اموردرسی و درنهایت زمانی همکاری مادی است که والدین یا کاری را برای مدرسه انجام می‌دهند یا کمک نقدی به مدرسه می‌کنند. در واقع، عدم همکاری فرهنگی، عملیاتی و فکری خانواده برای نهاد آموزش و پرورش تهدیدی جدی محسوب می‌شود (جمعی از نویسندگان، ۱۳۸۸: ۲۰۶). خانواده‌ها در تداوم نقش‌آفرینی تربیتی در مرحله پیش از ورود به نظام تربیت رسمی و عمومی نقش اصلی را برعهده دارند و باید با کسب شایستگی‌های لازم، در امر تربیت فرزندان خود مشارکت فعال داشته باشند (سند راهبردی، ۱۳۸۹: ۷۰). به‌طور کلی خانواده رکن اصلی تربیت را برعهده دارد در این راستا آشنایی خانواده با نقش‌ها و مسئولیت خود می‌تواند به تحقق اهداف تربیتی به‌خصوص در طرح شهید بهنام محمدی کمک کند.

از سوی دیگر، مدرسه مکانی امن و غنی شده از برنامه‌های آموزشی و پرورشی برای همه دانش‌آموزان است و نقش آن علاوه بر ارتقای دانش و مهارت دانش‌آموزان، ایجاد آمادگی در آنان متناسب با انتظارات حال و آینده جامعه است. در مدرسه، تلاش بر آن است که ضمن آموزش علوم مختلف، فرصت‌های علمی و عملی بیشتری در تقویت مهارت‌های زندگی برای دانش‌آموزان ایجاد شود و به‌طور کلی مهارت لازم برای داشتن یک زندگی موفقیت‌آمیز در جامعه، با در نظر گرفتن معیارهای ارزشی و اسلامی و تحولات اجتماعی به دانش‌آموزان داده شود (حاجی‌بابایی، ۱۳۹۱: ۵۳). بر اساس سند تحول راهبری، مدرسه کانون تربیت رسمی و عمومی و محل کسب فرصت‌های تربیتی برای دستیابی به مرتبه قابل‌قبولی از حیات طیبه و تشکیل جامعه سالم اسلامی است (شورای عالی آموزش و پرورش، ۱۳۸۹: ۱۷). بر این اساس مدرسه به‌عنوان یکی از ارکان تأثیرگذار در تربیت بوده و تعامل اثربخش با نهادها و کانون‌های محلی نظیر مسجد دارد.

همچنین مسجد به‌عنوان یکی دیگر از ارکان اصلی در طرح شهید بهنام محمدی نقش به‌سزایی در تربیت ایفا می‌کند. تکیه بر مساجد به‌دلیل نقش تاریخی این پایگاه در زمینه تعلیم از یک‌سو و جنبه دینی و مذهبی آن که مطابق با فطرت پاک دوران جوانی و نوجوانی است، از سوی دیگر است؛ بنابراین، یکی از اساسی‌ترین وظایف والدین و مربیان تشویق و ترغیب قولی و عملی جوانان و نوجوانان به شرکت در برنامه‌های مساجد است (ضرابی، ۱۳۷۹). در سند راهبردی راهکار ۷/۵ نیز بر زمینه‌سازی برای بسط فرهنگ مشارکت در پیشرفت محلی با تأکید بر نقش مدیران، معلمان و مربیان مدارس و تقویت همکاری مدرسه با مراکز علمی و فرهنگی محله به‌ویژه مسجد و کانون‌های مذهبی تأکید شده است (شورای عالی آموزش و پرورش، ۱۳۸۹: ۳۵).

استنادات طرح شهید بهنام محمدی شامل تأکیدات مقام معظم رهبری مبنی بر اهمیت نقش تربیتی سه رکن مسجد، مدرسه و خانواده، قانون تشکیل و توسعه بسیج دانش‌آموزی، سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و راهکارهای ۲-۸، ۲-۲۰، ۲-۷ و ۲-۱۰ توصیه فرمانده کل قوا به رئیس سازمان بسیج مبنی بر تربیت ۸ تا ۱۰ میلیون جوان مؤمن انقلابی و پای کار است (دستورالعمل اجرایی طرح، ۱۳۹۶: ۲).

مطالعات و بررسی‌ها حاکی از آن است که طرح اعتلای بسیج از اهمیت و ارزش ویژه‌ای برخوردار است. در همین رابطه نتایج پژوهش، شریف فرد، رازینی و عباسی نوذری (۱۳۹۹)

با عنوان الگوی همکاری بین بخشی (مورد مطالعه: همکاری مسجد با مدرسه و خانواده) نشان داد که همکاری مسجد با مدرسه و خانواده پدیده‌ای محوری است که شرایط علی آن را ظرفیت‌ها و ضعف‌های نهادهای تربیتی تشکیل می‌دهند و برای تحقق آن باید به زمینه‌های آن که بایسته‌های برنامه‌ای، ساختاری و سرمایه انسانی است، توجه شود. این پدیده دارای مراحل زمینه‌سازی و اعتمادسازی، جذب از مدرسه به مسجد، تداوم ارتباط و تربیت در مسجد و نقش آفرینی دانش‌آموزان در مسجد و مدرسه است.

نتایج پژوهش مرزوقی، جهانی، ترک‌زاده و امیری طیّبی (۱۳۹۷) با عنوان الگوی مفهومی تعامل مدرسه، خانواده و مسجد از منظر تعلیم و تربیت اسلامی نشان داد که شبکه مضامین الگوی تعاملی مدرسه، خانواده و مسجد به‌عنوان مضمون فراگیر شامل هفت مضمون سازمان‌دهنده مبانی اندیشه‌ای، جهت‌گیری تعامل، محور تعامل، مخاطبین تعامل، چرایی تعامل، موانع تعامل و چگونگی تعامل که هر کدام نیز دارای مؤلفه‌های گوناگون بودند. یافته‌های این پژوهش در سطح کلان و خرد برای سیاست‌گذاری و اجرا در هر سه حوزه مدرسه، خانواده و مسجد می‌تواند مورد توجه متولیان امر قرار گیرد.

در مطالعه دیگر صحبت‌لو (۱۳۹۷) به بررسی میزان اثربخشی حلقه‌های صالحین بسیج سپاه انصارالمهدی (عج) استان زنجان پرداخته است. نتایج پژوهش نشان داد که فعالیت‌ها و اقدامات حلقه‌های صالحین در بعد معرفتی، بعد تربیتی، بعد بصیرتی و مهارتی اثربخشی بالایی بر بسیجیان دارند؛ و این طرح با درصد بالاتری به اهداف تربیتی خود رسیده و نسبتاً موفق ارزیابی می‌گردد. نتایج مطالعه دوایی، خسروی بابادی و سلطان محمدی (۱۳۹۴) با عنوان شناسایی و اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر عدم جذب نوجوانان به مسجد بر اساس طرح شهید بهنام محمدی بیانگر آن است که بیشتر موانع جذب نوجوانان به مسجد مربوط به عوامل مؤثر خارج از مسجد است. با توجه به نتایج این پژوهش، شاخص‌های کیفیت پایین برگزاری همایش‌ها و کارگاه‌های آموزشی «ویژه والدین و مربیان»، جذاب نبودن و کاربردی نبودن برنامه‌های مسجد، کمبود امکانات و فضاهای ورزشی در مساجد، عدم همراهی مدیر با مربیان طرح، عدم پشتیبانی شهرداری ناحیه و منطقه، عدم اولویت دغدغه تربیتی خانواده‌ها، بی‌توجهی مدارس به برنامه‌های تربیتی، در عدم جذب نوجوانان به مسجد بیشترین تأثیر را داشته است.

در پژوهش دیگر، حسینی آقایی و صدیق‌اورعی (۱۳۹۴) به آسیب‌شناسی تبلیغ دینی

در سه مقوله (مبلغ، روش و محتوا) با تأکید بر مخاطبان جوان پرداخته است. نتیجه پژوهش نشان داد که کاستی‌های در مقوله مبلغ شامل عمیق نبودن باورها و اعتقادات دینی، خودبرتری‌بینی، نداشتن ارتباط است و کاستی‌های روش شامل عدم استفاده درست از روش و فن مؤثر است و در مقوله محتوا عدم تطابق محتوا با منابع اصیل ایرانی و عدم تناسب محتوا با نیاز کاستی‌های مبلغان دینی است.

در مطالعه دیگر، هاشمیان فر، شایگان و سعیدی (۱۳۹۴) به بررسی مشارکت جوانان در مساجد با تأکید بر خانواده پرداخته‌اند. برای تبیین مسئله و تعیین چارچوب نظری، از نظریات مشارکت و جامعه‌پذیری استفاده شده است. نتایج به دست آمده نشان می‌دهد متغیر وابسته با متغیرهای مستقل (جنسیت، محل زندگی، جامعه‌پذیری مذهبی خانواده، نگرش فرد نسبت به مشارکت، نگرش خانواده نسبت به مشارکت، نگرش خانواده نسبت به نهادهای دینی) رابطه‌ای معنادار داشته است.

فرخی (۱۳۹۳) به بررسی روند تربیتی طرح صالحین در پایگاه‌های بسیج مساجد کشور بر اساس مدل فرایندی پرداخته است. نتایج پژوهش حاکی از آن است که پیرامون صورت‌بندی مسئله و مشکل سیاستی دو محور «حرکت بسیجیان در جهت ایجاد معیارهای مقام عظمای ولایت» و «تدبیر سازمان بسیج جهت ایجاد یک حرکت دسته‌جمعی برای تحقق منویات در عرصه‌های مختلف» ملاک عمل واقع شده و در راستای بحث تعیین اهداف طرح صالحین، هدف اصلی شامل تعالی معنوی توأم با رشد ایمان آگاهانه و بصیرت بسیجیان و هدف فرعی طرح نیز متشکل شدن بسیجیان بر مبنای تربیت مدنظر قرار گرفته است.

نتایج پژوهش، حاجی‌زاده‌نداف و سادات‌مهدی‌زاده (۱۳۹۳) با عنوان بررسی دیدگاه بسیجیان در مورد نقش بسیج محلات در ارتقای سطح علمی - فرهنگی اعضای بسیج بیانگر این است که بسیج محلات در ارتقای سطح علمی - فرهنگی اعضای خود به خصوص دانش‌آموزان نقش مهمی دارد؛ به علاوه نقش بسیج محلات در زمینه فرهنگی و ارتقای آن، نسبت به زمینه علمی مؤثرتر به نظر می‌رسد.

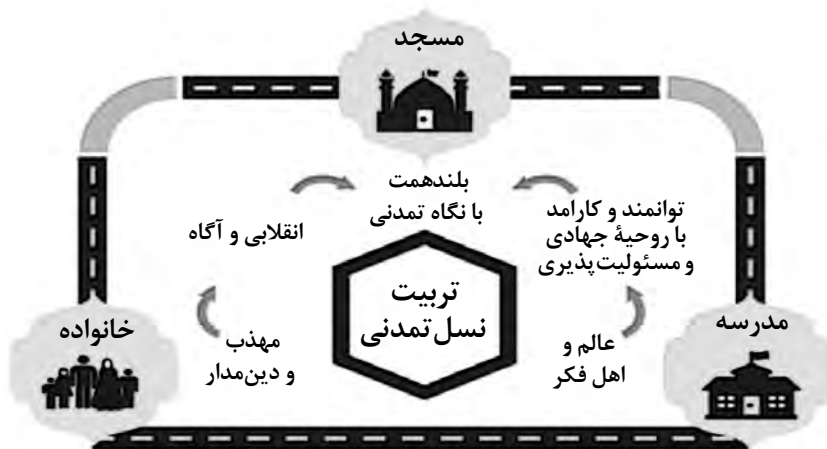
نتایج پژوهش هاشم‌زهی (۱۳۹۳) با عنوان بررسی عملکرد پایگاه بسیج مساجد در اسلامی سازی فضای محله نشان داد که ارزیابی شهروندان از عملکرد پایگاه در اسلامی سازی فضای محله از سطح متوسط به بالاست. شدت همه نمادهای اسلامی ساز ۷۵٪ به بالا

و میانگین حضور مردم در نماز جماعت محله‌ها ۱۰۲ نفر بوده است. متوسط رفتارهای اسلامی شهروندان در این محله‌ها، نمره ۱۵ از ۲۰ است. اغلب شهروندان، اجرایی شدن برنامه‌های پایگاه بسیج در اسلامی‌سازی را خوب ارزیابی کرده‌اند.

همین‌طور نتایج پژوهش شعبانی (۱۳۸۲) با عنوان بررسی میزان اثربخشی طرح معرفت بسیجیان نشان می‌دهد طرح معرفت تا حدودی توانسته است بینش و آگاهی‌های دینی و سیاسی بسیجیان را ارتقاء دهد این طرح در بین افراد با تحصیلات دبیرستان دیپلم و پیش‌دانشگاهی، کاردانی و کارشناسی و بر روی شرکت‌کنندگانی که بین ۳ تا ۱۰ روز در دوره‌ها شرکت کرده‌اند، بیشترین تأثیر داشته است. بررسی پیشینه نشان‌دهنده این است پژوهشی که مرتبط با حوزه بررسی تنگناها و مشکلات اجرایی «طرح شهید بهنام محمدی» انجام نشده است که از این جهت این پژوهش جدید و نو محسوب می‌شود.

با توجه به آنچه گفته شد طرح شهید بهنام محمدی به‌عنوان طرحی جامع و اجرایی بر اساس دیدگاه‌های تربیتی امام خمینی (ره) و رهنمودهای مقام معظم رهبری (حفظه‌الله تعالی) و بر مبنای اتصال هم‌افزا و هدمند سه رکن تربیتی مدرسه، خانواده و مسجد؛ پایه‌ریزی شده تا تربیتی مطابق با اسلام ناب محمدی (صلی‌الله‌علیه‌وآله) شکل گیرد (دیباچه توضیح کلیاتی از طرح اعتلا شهید بهنام محمدی، ۱۳۹۶: ۲). در شکل ۱، ارکان و اهداف طرح اعتلا شهید بهنام محمدی نشان داده شده است؛

شکل ۱. ارکان و اهداف طرح اعتلا شهید بهنام محمدی

اقدامات لازم برای رسیدن به اهداف طرح شامل؛ اقدامات لازم برای شناسایی، گزینش و آموزش سرگروه‌های مجری طرح، اقدامات لازم برای جذب، رشد و تثبیت دانش‌آموزان و نوجوانان و اقدامات لازم برای جلب اعتماد، همکاری و همسویی خانواده‌های دانش‌آموزان است (دستورالعمل اجرایی شهید بهنام محمدی، ۱۳۹۸: ۱۲).

علی‌رغم امکانات محدود و فراز و فرودهای مختلف، طرح شهید بهنام محمدی به‌عنوان یکی از طرح‌های اصلی سازمان بسیج مستضعفین و با عنوان طرح اعتلا مورد تصویب و همراهی قرار گرفته است. هم‌اکنون این طرح در ۵۱ مدرسه دولتی متوسطه اول استان زنجان که دارای حداقل ۱۵۰ دانش‌آموز ساکن همان منطقه جغرافیا (محل) را داشته در حال اجراست.

روش دست‌یابی به اهداف طرح به این شکل است که در مرحله نخست طرح سه نفر از مربیان در هر یک از مدارس با هماهنگی مدیر مدرسه حضور پیدا کرده و به ارتباط گیری با دانش‌آموزان در راستای برنامه‌های علمی و فرهنگی نموده و با برگزاری برنامه‌ها و مسابقات مختلف علمی، فرهنگی و ورزشی زمینه و بستر قرارهای مسجدی را برقرار می‌کنند و با هماهنگی والدین مقدمات و زمینه حضور در مسجد و ادامه برنامه‌های فرهنگی، علمی، اردویی، ورزشی، تفریحی، سیاحتی و زیارتی و تربیتی در ابعاد مختلف با همان مربیان و با نظارت امام مساجد به‌وجود می‌آید.

مربیان سه‌گانه مدارس طی فرآیند گزینشی از میان بهترین اعضای طرح تربیتی صالحین بسیج مساجد و محلات انتخاب گردیده و در دوره‌های آموزشی ویژه طرح آموزش‌های لازم را در ابعاد مختلف فراگرفته و در اجرای طرح همکاری لازم می‌نمایند. بنابراین مربیان طرح متعلق به بسیج دانش‌آموزی به‌عنوان اصلی‌ترین ضلع هرم تربیتی طرح شهید محمدی محسوب می‌گردد مصمم هستند تا فرآیند تربیتی طرح را از مدرسه به مسجد سوق دهند به این معنا که کار از مدرسه آغاز می‌شود و با قرارهای مسجدی به مسجد و حلقه‌های صالحین مسجد که توسط مربیان اداره می‌شود ختم خواهد شد. اضلاع دیگر طرح مدرسه و معلمان و مدیران آن است که با همکاری با مربیان طرح در کنار حمایت و همراهی خانواده‌های دانش‌آموزان تکمیل‌کننده طرح خواهند بود (دبیاچه توضیح کلیاتی از طرح اعتلا شهید بهنام محمدی، ۱۳۹۶: ۴).

اجرای طرح شهید بهنام محمدی در سطح استان زنجان از سال ۱۳۹۶ تاکنون

آغاز شده و به دنبال اهداف اجرایی فرهنگی، علمی، اردویی، ورزشی، تفریحی، سیاحتی و زیارتی و تربیتی بوده است. در حال حاضر با بررسی جامع طرح به نظر می‌رسد در روند اجرایی این طرح اشکالات زیادی وجود دارد. در صورت شناسایی نقاط قوت، ضعف، تهدیدها و فرصت‌های اجرایی این طرح و برطرف نمودن آنها می‌توان به اهداف طرح شهید بهنام محمدی کمک نموده و زمینه و بستری لازم جهت تحقق برنامه‌های طرح فراهم نموده و می‌تواند دستاوردهای بسیار مهمی را به دنبال داشته باشد. بنابراین مسئله مهمی که باید به آن توجه شود این است که در روند اجرای این طرح در سطح مدرسه، سپاه و حوزه‌های دانش‌آموزی، مسجد، مربیان و خانواده چه تنگناها و مشکلات اجرایی وجود دارد؟ و راهکارهای عملی در این زمینه چیست؟ در این راستا سؤالات زیر مورد توجه قرار گرفته است:

۱. تنگناها و مشکلات اجرایی «طرح شهید بهنام محمدی» در سطح آموزش و پرورش و مدرسه چیست؟
۲. تنگناها و مشکلات اجرایی «طرح شهید بهنام محمدی» در سطح سپاه و حوزه‌های دانش‌آموزی چیست؟
۳. تنگناها و مشکلات اجرایی «طرح شهید بهنام محمدی» در سطح مربیان چیست؟
۴. تنگناها و مشکلات اجرایی «طرح شهید بهنام محمدی» در سطح مسجد چیست؟
۵. تنگناها و مشکلات اجرایی «طرح شهید بهنام محمدی» در سطح خانواده چیست؟
۶. راهکارهای عملی جهت بهبود روند اجرایی «طرح شهید بهنام محمدی» در سطح مدرسه، سپاه و حوزه‌های دانش‌آموزی، مسجد، مربیان و خانواده چیست؟

۲. روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر در قالب رویکرد کیفی^۱ و از نوع پدیدارشناسی^۲ است. روش پدیدارشناسی به بررسی تجربیات واقعی افراد می‌پردازد. دلیل انتخاب این روش آن بود که اطلاعات در قالبی منسجم و قابل اعتماد درباره تنگناها و مشکلات اجرایی «طرح شهید بهنام محمدی» وجود نداشت، و تاکنون در این باره پژوهشی کاملی نیز انجام نشده است. لذا تلاش شد

1. Qualitative
2. Phenomenology

با رویکرد کیفی و با استفاده از روش پدیدارشناسی اطلاعات را از طریق مصاحبه مرحله به مرحله به‌دست آورده و در نهایت در قالب یک الگوی مفهومی اطلاعات را منسجم و ارائه کنیم.

مشارکت‌کنندگان پژوهش حاضر، فرماندهان نواحی و مسئولان حوزه بسیج دانش‌آموزی، مربیان، دانش‌آموزان، مدیران مدارس، معاونان پرورشی، اولیاء مدارس، هیئت امنای مسجد و امام جماعت مساجد بودند که به‌صورت مستقیم و غیرمستقیم با طرح شهید بهنام محمدی همکاری می‌کردند.

انتخاب نمونه مورد مطالعه با استفاده از رویکرد «هدفمند^۱» و با روش انتخاب صاحب‌نظران «کلیدی^۲» و استفاده از معیار اشباع و مصاحبه عمیق با ۵۰ نفر انجام گردید. براین اساس نمونه مورد مطالعه، از بین افرادی انتخاب شده است که تجربه عملی طولانی مدت، و اشراف کامل درباره فعالیت‌های طرح شهید بهنام محمدی در اختیار داشتند و بیش از دو سال سابقه کار داشته و از نزدیک درگیر این طرح بودند. دلیل اکتفای این پژوهش به ۵۰ نفر این است که براساس روش پدیدارشناسی، محقق در جریان مصاحبه‌ها (داده‌ها) متوجه می‌شود که داده‌ها اشباع شده و هرچه به تعداد مصاحبه‌شوندگان افزوده شود، مطلب تازه‌ای به‌دست نمی‌آیند؛ از این رو به تعداد فوق اکتفا می‌کند. بر این اساس تعداد مشارکت‌کنندگان در پژوهش بر اساس اشباع نظری تعیین شد.

روش گردآوری اطلاعات با توجه به اینکه سؤالات مورد پرسش تا حدی مشخص بودند از مصاحبه نیمه ساختار یافته استفاده شد.

فرم مصاحبه جهت استفاده در این پژوهش شامل سؤالات عمومی و اختصاصی بوده است که به بررسی تنگناها و مشکلات اجرایی طرح در پنج سطح مدرسه، سپاه و حوزه‌های دانش‌آموزی، مسجد، مربیان و خانواده پرداخته است.

در این پژوهش، برای بررسی صحت داده‌ها و جهت اطمینان از قابل قبول بودن و تأیید درستی یافته‌ها، رونوشته‌ای مصاحبه و گزارش پژوهش از نظرات استادان آشنا با این حوزه و متخصصان خبره و مطلع استفاده شد. هم‌چنین به‌طور هم‌زمان از مشارکت‌کنندگان در تنظیم سؤال‌ها کمک گرفته شد. در این پژوهش جهت پایایی سنجی

مفاهیم و مقولات فرعی و اصلی از قابلیت تکرارپذیری به واسطه روش ضریب توافق بین دو کدگذار^۱ در فرایند کدگذاری استفاده شده است؛ لذا ناهماهنگی‌های به وجود آمده از طریق بازنگری در فرایند کدگذاری داده‌ها مرتفع شده است ضریب توافق به وجود آمده برابر با ۰/۹۱ بوده است.

مصاحبه‌ها تا جایی ادامه یافت که پاسخ‌ها به اشباع رسیدند. مدت مصاحبه‌ها در هر مورد متغیر بوده و به طور متوسط ۳۰-۴۰ دقیقه به طول می‌انجامید. محتوای مصاحبه‌ها که با رضایت آگاهانه از مشارکت کنندگان ضبط شده بودند بعد از پایان رسیدن به متن نوشتاری تبدیل شدند. تحلیل داده‌ها با استخراج مفاهیم و مقوله‌ها آغاز گردید (کدگذاری باز) در این مرحله با خواندن دقیق و چندباره متن شروع و در خلال این مطالعه، واحدهای معنارمورد شناسایی قرار گرفت و در مرحله کدگذاری محوری مفاهیم و مقوله‌های بی‌ربط و تکراری حذف گردیدند و یک ارتباط منطقی بین مقولات ایجاد شد و نهایتاً در مرحله کدگذاری گزینشی کدهای اصلی و جامع از داده‌ها به عنوان مقوله هسته‌ای متمرکز شد.

۳. یافته‌های پژوهش

۳-۱. ویژگی‌های جمعیت‌شناختی مشارکت‌کنندگان حاضر در مصاحبه‌ها

جدول ۱. ویژگی‌های جمعیت‌شناختی مشارکت‌کنندگان حاضر در مصاحبه‌ها

متغیر	جنسیت	سن	تحصیلات	رشته تحصیلی	وضعیت شغلی								تاهل			
					معلم	کارمند	استاد دانشگاه	نظامی (پاسدار)	روحانی	کاسب	سایر	متاهل		مجرد		
طبقة	زن	بیشتر از ۴۰ سال	فوق لیسانس و بالاتر	علوم ریاضی و فنی												
	مرد	۳۵ تا ۴۰ سال	لیسانس	علوم تجربی												
		۳۰ تا ۳۵ سال	فوق دیپلم	علوم انسانی												
		۲۵ تا ۳۰ سال	تا دیپلم													
		۱۵ تا ۲۵ سال														
		۱۰ تا ۱۵ سال														
فراوانی	۲۳	۲۷	۲۳	۱۳	۵	۹	۳۶	۱۳	۲۲	۳	۱۲	۲۵	۴	۳	۳	۲
درصد فراوانی	۴۶	۵۴	۴۶	۴۶	۱۰	۱۸	۷۲	۴۶	۴۴	۶	۲۴	۳۵	۴	۳	۳	۲

$$۱. ۱۰۰ \times \frac{\text{تعداد توافقات}}{\text{تعداد کل کدها}} = \text{درصد پایداری}$$

ادامه جدول ۱. ویژگی‌های جمعیت شناختی مشارکت‌کنندگان حاضر در مصاحبه‌ها

متغیر	نوع قشر بسیج	وضعیت شرکت در طرح شهید بهنام محمدی	مسئولیت در طرح شهید بهنام محمدی	نام ناحیه / منطقه
طبقه	دانش آموزی	۱۸	۱۰	ماه‌نشان
	دانشجویی و طلاب	۱۰	۱۰	سلمانیه
فراوانی	کارمندی و کارگری	۲۳	۱۵	طرم
	محلات و مساجد	۱۷	۱۵	ایچرود
درصد فراوانی	سایر	۶	۱۰	خرم دره
	اساتید	۶	۱۰	ایهر
فراوانی	روزانه	۷	۱۵	خدابنده
	ماهانه	۱۴	۱۵	شهر زنجان
درصد	هفتگی	۱۴	۱۵	امام جماعت
	روزانه	۱۴	۱۵	هیئت امنای مسجد
فراوانی	سایر	۱۴	۱۵	اولیاء مدرسه
	سایر	۱۴	۱۵	معاون پرورشی
درصد	سایر	۱۴	۱۵	مدیر مدرسه
	سایر	۱۴	۱۵	دانش آموز
فراوانی	سایر	۱۴	۱۵	مربی
	سایر	۱۴	۱۵	مسئول حوزه بسیج دانش آموزی
درصد	سایر	۱۴	۱۵	فرمانده ناحیه و ستاد بسیج دانش آموزی
	سایر	۱۴	۱۵	فرمانده ناحیه و ستاد بسیج دانش آموزی

با توجه به جدول شماره (۱) ملاحظه می‌شود که از ۵۰ نفر مورد بررسی از نمونه آماری شرکت‌کنندگان در طرح شهید بهنام محمدی استان زنجان در این تحقیق، ۲۷ درصد زن و ۲۳ درصد مرد بوده‌اند. همین‌طور بیشترین درصد سنی بررسی شده شرکت‌کنندگان در این طرح متعلق به رده سنی بالاتر از ۴۰ سال است. کمترین تعداد هم متعلق به رده سنی ۱۰ تا ۱۵ سال است. از نظر وضعیت تحصیلات، ملاحظه می‌شود که بیشترین درصد میزان شرکت‌کنندگان در این طرح متعلق به دوره لیسانس با ۴۴ درصد و کمترین آنها مربوط به دوره فوق دیپلم ۶ درصد است. دوره فوق لیسانس بالاتر نیز با ۲۶ درصد در رده دوم قرار دارد. همین‌طور از نظر رشته تحصیلی، بیشترین درصد رشته تحصیلی شرکت‌کنندگان متعلق به گروه تحصیلی علوم انسانی با ۷۲ درصد و کمترین آنها ۵ درصد نیز متعلق به گروه‌های تحصیلی علوم ریاضی و فنی است. از نظر وضعیت شغلی بیشترین شرکت‌کنندگان فرهنگیان ۲۴ درصد و نظامیان و روحانیون با ۲۰ درصد در رتبه بعدی هستند. در میان پاسخ‌دهندگان ۴ نفر دانشجو و ۴ نفر دانش‌آموز نیز وجود دارد، ۳ مورد نیز استاد دانشگاه هستند. همچنین ۱۲ درصد (سایر) نیز وضعیت شغلی دقیق مشخصی نداشتند. به لحاظ وضعیت تأهل همان‌طور که از جدول بالا معلوم است ۳۸ درصد از اعضای شرکت‌کننده در طرح متأهل هستند.

اکثریت اعضای شرکت کننده در این طرح عضو بسیج مساجد و محلات (۳۴ درصد) هستند. همچنین ۲۸ درصد از شرکت کنندگان عضو بسیج کارمندی و کارگری هستند. همین طور ۴ درصد نیز نوع عضویت دقیق در بسیج افشار خویش را مشخص نکرده‌اند. همچنین اکثریت اعضای شرکت کننده در طرح حداقل ماهی یکبار در جلسات شرکت می‌کنند. ۲۸ درصد اعلام کردند که هفتگی در این طرح شرکت می‌کنند. ۲ درصد هم وضعیت شرکت خویش را مشخص نکرده‌اند. همین طور از نظر مسئولیت در طرح اکثریت اعضای شرکت کننده در طرح شهید بهنام محمدی که در نمونه آماری حضور داشته‌اند مریبان (۳۰ درصد) هستند. ۱۴ درصد از نمونه آماری نیز فرمانده ناحیه و ستاد بسیج دانش آموزی هستند. همچنین ۱۲ درصد نیز اولیاء مدرسه هستند. و نهایتاً از نظر ناحیه/ منطقه شرکت کنندگان در طرح اکثریت اعضای شرکت کنندگان در طرح شهید بهنام محمدی که در نمونه آماری حضور داشته‌اند از شهر زنجان (۳۶ درصد) هستند. شهرستان ماه‌نشان و سلطانیه با ۴ درصد از نمونه آماری کمترین شرکت کننده در مصاحبه هستند.

۲-۳. یافته‌های مربوط به سؤالات پژوهش

سؤال یک پژوهش: **تنگناها و مشکلات اجرایی «طرح شهید بهنام محمدی»**

در سطح آموزش و پرورش و مدرسه چیست؟

جدول ۱۱. مشخصات جامعه تحقیق در سطح مدرسه

مسئولیت در طرح	مصاحبه‌شوندگان
مدیر مدرسه	۶
معاون پرورشی	۵
دانش آموز	۳
جمع	۱۴ نفر

جدول ۱۲. لیست کلیه مفاهیم کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری گزینشی

کدگذاری گزینشی	کدگذاری محوری	کدگذاری باز (مفاهیم)
مشکلات مدیریتی	<ul style="list-style-type: none"> عدم تمایل به اجرای طرح و اختلاف فکری با طرح. 	<ul style="list-style-type: none"> مغایرت فکری و اندیشه‌های منجر به عدم همکاری برخی از مدیران با اهداف طرح می‌شود؛ متفاوت دانستن طرح و برنامه‌های آن از برنامه‌های مدرسه؛ عدم احساس تعلق و مسئولیت در برخی از برنامه‌های طرح در مدارس؛
	<ul style="list-style-type: none"> در اولویت قرار نگرفتن طرح. 	<ul style="list-style-type: none"> نگاه سطحی به مقوله آموزش و برنامه‌های تربیتی در مدارس هدف؛ عدم توجه و اولویت ندادن به طرح در برنامه‌های مدارس هدف؛ اهمیت نداشتن اجرای طرح در مدارس برای برخی از مسئولان نواحی و مناطق؛
	<ul style="list-style-type: none"> عدم پشتیبانی لازم طرح در برنامه‌های مدارس هدف. 	<ul style="list-style-type: none"> اختصاص زمان خیلی کم برای اجرای برنامه‌های طرح در مدارس؛ عدم لحاظ بودجه و حق‌الزحمه برای همکاری عوامل اجرایی در مدارس هدف؛ کمبود امکانات و ابزار موردنیاز در مدارس هدف جهت اجرای طرح؛
	<ul style="list-style-type: none"> نبود اسناد بالادستی و ناهماهنگی مسئولین و عوامل اجرایی. 	<ul style="list-style-type: none"> هماهنگی نازل و پایین ادارات آموزش و پرورش نواحی و مناطق با مدارس هدف طرح به جهت ارسال ابلاغیه‌ها و دستورالعمل‌های اجرای طرح؛ عدم آگاهی و تسلط کافی نسبت به طرح توسط برخی از مسئولین ادارات و عوامل اجرایی در مدارس هدف؛

همان‌گونه که جدول شماره ۱۲ نشان می‌دهد تنگناها و مشکلات اجرایی طرح شهید بهنام محمدی با ۵۰ کدگذاری باز (مفاهیم)، ۴ کدگذاری محوری و ۱ کدگذاری گزینشی به اشباع نظری رسیده است. نتایج پژوهش نشان داد که اجرای طرح در سطح آموزش و پرورش و مدرسه با چالش مدیریتی مواجه است مدیریت قوی و جهادی در این مورد در مدارس هدف وجود ندارد. و برخی از مسئولین در سطح آموزش و پرورش و مدرسه نسبت به انجام چنین طرح‌های تربیتی اعتقاد و باور ندارند. لذا می‌توان چنین گفت که مهم‌ترین تنگنا و مشکل اجرایی طرح در سطح آموزش و پرورش و مدرسه مشکل مدیریتی است.

سؤال دو پژوهش: تنگناها و مشکلات اجرایی «طرح شهید بهنام محمدی»

در سطح سپاه و حوزه‌های دانش آموزی چیست؟

جدول ۱۳: مشخصات جامعه تحقیق در سطح سپاه و حوزه‌های دانش آموزی

مصاحبه‌شوندگان	مسئولیت در طرح
۳	فرمانده ناحیه و ستاد بسیج دانش آموزی
۴	مسئول حوزه بسیج دانش آموزی
۷ نفر	جمع

جدول ۱۴. لیست کلیه مفاهیم کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری گزینشی

کدگذاری گزینشی	کدگذاری محوری	کدگذاری باز (مفاهیم)
	<ul style="list-style-type: none"> عدم پیش‌بینی نیروی انسانی مطمئن و کافی. 	<ul style="list-style-type: none"> کمبود نیروی انسانی در ساختار سازمان و حوزه‌های بسیج دانش آموزی جهت اجرای طرح توجه یکسان و نادیده گرفتن توانمندی‌ها، ظرفیت‌ها و پتانسیل موجود در هر ناحیه و منطقه جهت اجرای طرح؛ عدم ثبات مدیریتی و جابه‌جایی مستمر مسئولین طرح که به‌عنوان معین و رصدگر از طرف قرارگاه مرکزی معرفی می‌شوند؛
	<ul style="list-style-type: none"> نبود زیرساخت‌های لازم سخت افزاری و نرم‌افزاری برای اجرای طرح. 	<ul style="list-style-type: none"> فراهم نبودن زیرساخت‌های لازم از قبیل منابع مالی؛ انسانی و امکانات و تجهیزات لازم ارتباط ضعیف قرارگاه مرکزی طرح با سپاه‌های استانی و بین سپاه و حوزه‌های بسیج دانش آموزی با جامعه هدف عدم ارسال به‌موقع کتب و محتوای تولیدی به مربیان از سوی سپاه و حوزه‌های دانش آموزی جهت اجرای طرح؛
	<ul style="list-style-type: none"> مشکل بودن تعریف شاخص‌های قابل اندازه‌گیری در خصوص میزان پیشرفت طرح در برنامه‌های تربیتی. 	<ul style="list-style-type: none"> عدم تعریف درست و مناسب از شاخص‌های اندازه‌گیری پیشرفت طرح شهید محمدی؛ جهت رصد و پی‌گیری اقدامات قرارگاه‌های طرح در نواحی و مدارس؛ نگاه گزارش محوری و کمی به طرح شهید محمدی؛
	<ul style="list-style-type: none"> عدم اختصاص اعتبار برای اجرای بهتر طرح. 	<ul style="list-style-type: none"> عدم همخوانی واگذاری میزان اعتبارات طرح با اهمیت و جایگاه طرح؛ به موقع اختصاص پیدا نکردن اعتبارات لازم برای اجرای طرح؛
	<ul style="list-style-type: none"> عدم تدوین برنامه مدون و ابلاغ آن از سوی سپاه و حوزه‌های دانش آموزی جهت اجرای طرح. 	<ul style="list-style-type: none"> وجود مشکل هماهنگی و عدم هم‌افزایی و مشارکت در اجرای برنامه‌ها بین نواحی با حوزه‌های بسیج دانش آموزی؛ توجه پایین به طرح در سطح سپاه و حوزه‌های دانش آموزی به‌عنوان یک برنامه مستقل و با هویت؛ فقدان برنامه اجرایی مدون درازمدت و حداقل شش‌ساله برای اجرای طرح از سوی سپاه به حوزه‌های بسیج دانش آموزی؛

همان‌گونه که جدول ۱۴ نیز نشان می‌دهد تنگناها و مشکلات اجرایی طرح شهید بهنام محمدی با ۵۰ کدگذاری باز (مفاهیم)، ۵ کدگذاری محوری و ۱ کدگذاری گزینشی به اشباع نظری رسیده است. نتایج پژوهش نشان داد که مهم‌ترین کاستی‌های محتوایی طرح تربیتی شهید بهنام محمدی مناسب نبودن محتوای ارائه‌شده با نیازهای نوجوانان است. و تنگنا و مشکل دیگر این است که آنها با کمبود نیرو در حوزه‌های مختلف مواجه هستند و همین‌طور در جهت اجرای بهتر طرح و کیفیت‌بخشی به آن نیازمند تأمین اعتبار است و شرایط نامساعد مالی اجرای این طرح تربیتی را با مشکل مواجه ساخته است. لذا می‌توان گفت مهم‌ترین تنگنا و مشکل اجرایی طرح در سطح سپاه و حوزه‌های دانش‌آموزی مشکل اقتصادی است.

سؤال سه پژوهش: تنگناها و مشکلات اجرایی «طرح شهید بهنام محمدی»

در سطح مربیان چیست؟

جدول ۱۵. مشخصات جامعه تحقیق در سطح مربیان

مسئولیت در طرح	مصاحبه‌شوندگان
مربی	۱۵ نفر
جمع	۱۵ نفر

جدول ۱۶. لیست کلیه مفاهیم کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری گزینشی

کدگذاری گزینشی	کدگذاری محوری	کدگذاری باز (مفاهیم)
مشکلات آموزشی	<ul style="list-style-type: none"> ضعف علمی مربیان برای طرح مباحث جامع و عمیق طرح.	<ul style="list-style-type: none"> پایین بودن سطح علمی مربیان و ضعف در ارائه مباحث جامع و عمیق طرح با توجه به سن و میزان تحصیلات آنها؛ پیش‌بینی نکردن برگزاری دوره‌های بازآموزی مربیان و سرگروه‌ها عدم تسلط مربیان به مباحث عمومی و علم روز؛
	<ul style="list-style-type: none"> ضعف در ایجاد ارتباط با نوجوانان.	<ul style="list-style-type: none"> عدم توجه کافی به نیازها و دغدغه مخاطبان توسط برخی از مربیان؛ فقدان روحیه خلاقیت و منحصر دانستن روش اجرای طرح به برنامه‌های ابلاغی؛

جدول ۱۶. (ادامه)

کدگذاری گزینشی	کدگذاری محوری	کدگذاری باز (مفاهیم)
مشکلات آموزشی	<ul style="list-style-type: none"> ● انگیزه پایین مربیان به دلیل فقدان ضمانت‌های اجرایی برای ادامه همکاری مربیان. 	<ul style="list-style-type: none"> ● وجود انگیزه پایین در برخی از مربیان در اجرای طرح (از جمله آینده شغلی مبهم، عدم دریافت حقوق و مزایا، نداشتن بودجه)؛ ● ضعف در ایجاد انگیزش و پیش‌بینی و تعریف ضمانت‌های اجرایی برای ادامه همکاری مربیان؛ ● فقدان اعتبار لازم جهت پرداخت حق‌الزحمه مربیان؛
	<ul style="list-style-type: none"> ● جابه‌جایی مداوم مربیان در هر فصلی. 	<ul style="list-style-type: none"> ● عدم ثبات و تغییر سریع مربیان در هر فصل؛ ● فرآیند انتخاب نادرست بعضی از مربیان؛
	<ul style="list-style-type: none"> ● عدم پیش‌بینی استاد، سرمربی و یا مشاور برای رفع سؤالات و مسائل فنی مربیان. 	<ul style="list-style-type: none"> ● عدم پشتیبانی محتوایی از مربیان با پیش‌بینی نکردن استاد، سرمربی و یا مشاور برای رفع سؤالات و مسائل فنی مربیان؛ ● عدم توجه کافی به نظرات مسئولین آموزش و پرورش در انتخاب مربیان طرح؛

همان گونه که جدول شماره ۱۶ نشان می‌دهد تنگناها و مشکلات اجرایی طرح شهید بهنام محمدی با ۵۰ کدگذاری باز (مفاهیم)، ۶ کدگذاری محوری و ۱ کدگذاری گزینشی به اشیاع نظری رسیده است. نتایج پژوهش نشان داد که مربیان به علت عدم پیش‌بینی و تعریف ضمانت‌های اجرایی برای ادامه همکاری از انگیزه پایین تری برخوردار هستند. از فن‌های ارتباط مؤثر در رویارویی با نوجوانان بهره نمی‌برند. براساس یافته‌های این پژوهش، ضعف مهارت‌های علمی، یکی از مشکلات موجود در میان مربیان است. بنابراین مهم ترین تنگنا و مشکل اجرایی طرح در سطح مربیان مشکلات آموزشی است.

سؤال چهار پژوهش: تنگناها و مشکلات اجرایی «طرح شهید بهنام محمدی» در سطح مسجد چیست؟

جدول ۱۷. مشخصات جامعه تحقیق در سطح مسجد

مسئولیت در طرح	مصاحبه‌شوندگان
هیئت‌امنای مسجد	۵
امام جماعت	۳
جمع	۸ نفر

جدول ۱۸. لیست کلیه مفاهیم کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری گزینشی

کدگذاری گزینشی	کدگذاری محوری	کدگذاری باز (مفاهیم)
	<ul style="list-style-type: none"> عدم اعتقاد و همراهی هیئت‌امناى مساجد در اجرای طرح. 	<ul style="list-style-type: none"> عدم باورمندی به طرح و اجرای آن توسط برخی از اعضای هیئت‌امناى مساجد؛ عدم همراهی و مشارکت بعضی از مساجد با اجرای طرح.
	<ul style="list-style-type: none"> عدم توجه کامل امام جماعت و هیئت‌امناى مساجد در خصوص طرح. 	<ul style="list-style-type: none"> عدم اطلاعات و آگاهی بعضی از امامان جماعت؛ هیئت‌امناى و خادمین مساجد هدف در خصوص طرح؛ پایین بودن توانایی مربی‌ها و سرگروه‌ها در اجرای برنامه‌های مناسب در مساجد؛ عدم پیش‌بینی اعتبار و حقالزحمه لازم برای همکاری افراد در مسجد با این طرح.
	<ul style="list-style-type: none"> ناهماهنگی بین مسئولین پایگاه مسجد با هیئت‌امناى مسجد در اجرای طرح. 	<ul style="list-style-type: none"> مناسب نبودن ساختار فیزیکی مساجد و فراهم نبودن زیر ساختارهای لازم جهت اجرای طرح؛ فقدان جذابیت لازم در برنامه‌های برخی از مساجد؛ نداشتن هماهنگی لازم بین بعضی از مسئولین پایگاه مسجد با هیئت‌امناى مسجد در اجرای طرح و همراهی نکردن آنان با اجرای طرح؛ عدم توجه به زمان و روز اجرای طرح در مساجد توسط مربیان.
	<ul style="list-style-type: none"> عدم ارتباط‌گیری هیئت‌امناى مسجد با مربیان و نوجوانان به لحاظ سن و سطح سواد و فرهنگ. 	<ul style="list-style-type: none"> ناکامی در رسیدن به اهداف طرح به‌خاطر اختلاف سطح سواد بین برخی از اعضای هیئت‌امناى مسجد و مسئول پایگاه و مربی؛ عدم انتخاب بعضی از مربیان طرح تربیتی از بین اهالی مسجد محله؛ اختلاف سلیفه بین هیئت‌امناى مسجد با مربیان و نوجوانان به لحاظ سن؛ عدم نوآوری و نگرش سنتی صرف در مدیریت مساجد و نداشتن تفکر جهادی در جهت اجرای طرح؛ تغییر مداوم مربیان مساجد و تأثیر آن بر بی‌علاقگی نوجوانان.

مشکلات اجتماعی

همان‌گونه که جدول شماره ۱۸ نشان می‌دهد تنگناها و مشکلات اجرایی طرح شهید بهنام محمدی با ۵۰ کدگذاری باز (مفاهیم)، ۴ کدگذاری محوری و ۱ کدگذاری گزینشی به اشباع نظری رسیده است. تحلیل داده‌ها نشان داد که هیئت‌امناى مساجد هدف و مسئولین پایگاه از طرح شهید بهنام محمدی اطلاعات و آگاهی کافی ندارند. وهمین‌طور در مسجد عوامل درگیر با طرح از مهارت‌های لازم در جهت همراهی طرح برخوردار نیستند. بنابراین مهم‌ترین تنگنا و مشکل اجرایی طرح در سطح مسجد مشکلات اجتماعی است.

سؤال پنج پژوهش: تنگناها و مشکلات اجرایی «طرح شهیدبهنام محمدی» در سطح خانواده چیست؟

جدول ۱۹. مشخصات جامعه تحقیق در سطح خانواده (والدین)

مصاحبه‌شوندگان	مسئولیت در طرح
۶	اولیاء مدرسه
۶	جمع

جدول ۲۰. لیست کلیه مفاهیم کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری گزینشی

کدگذاری گزینشی	کدگذاری محوری	کدگذاری باز (مفاهیم)
مشکلات فرهنگی	<ul style="list-style-type: none"> ● جو منفی فرهنگی در برخی از خانواده‌ها در طرح و برنامه‌های آن 	<ul style="list-style-type: none"> ● تضادهای فرهنگی در بعضی از خانواده‌ها و مخالفت با فرزندان جهت حضور در طرح و برنامه‌های آن مانند اردوها، اطلاع‌رسانی ناقص و ناکافی خانواده‌ها از کم و کیف و ماهیت طرح شهید بهنام محمدی؛ ● مرعوب بودن و ذهنیت منفی در برخی خانواده به‌خاطر تبلیغات سوء شبکه‌های اجتماعی و معاند در اجرای این طرح؛ ● عدم همکاری و همراهی برخی از خانواده‌ها در اجازه دادن به فرزندان برای حضور در قرارهای مسجدی؛ ● اعتماد کم خانواده‌ها به انجام چنین طرح‌هایی به علت ملموس نبودن آثار و نتایج آن.
	<ul style="list-style-type: none"> ● عدم توجه و آشنایی خانواده‌ها از اجرای طرح 	<ul style="list-style-type: none"> ● برگزاری کم و ناکافی جلسات هماهنگی و توجه خانواده‌ها در مدارس با همکاری مدرسه و امام جماعت؛ ● عدم توجه و آشنایی خانواده‌ها از اجرای طرح به‌علت درگیری خانواده‌ها با مشکلات معیشتی و فرهنگی، و اعتیاد به فضای مجازی و...؛ ● در اولویت نبودن برنامه‌های فرهنگی و تربیتی.
	<ul style="list-style-type: none"> ● عدم دخالت دادن و مشورت گرفتن از خانواده‌ها در اجرای طرح 	<ul style="list-style-type: none"> ● عدم بهره‌مندی مناسب از ظرفیت انجمن اولیاء و مربیان مدارس برای معرفی طرح به خانواده‌ها؛ ● عدم دخالت دادن و مشورت گرفتن از خانواده‌ها در اجرای بهتر برنامه‌های طرح در مسجد و مدرسه؛ ● عدم استفاده فراگیر از شبکه‌های اجتماعی در جهت معرفی بهتر این طرح به خانواده‌ها در مساجد و مدارس؛ ● تسلط نداشتن و عدم شناخت کافی مربی از وضعیت فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی خانواده‌های محله.

همان‌گونه که جدول شماره ۲۰ نیز نشان می‌دهد تنگناها و مشکلات اجرایی طرح شهید بهنام محمدی با ۵۰ کدگذاری باز (مفاهیم)، ۳ کدگذاری محوری و ۱ کدگذاری گزینشی به اشباع نظری رسیده است. تحلیل داده‌ها نشان داد که عمده ترین مشکلات طرح در سطح خانواده شامل عدم برگزاری جلسات هماهنگی و توجیه خانواده‌ها، جو منفی فرهنگی در بعضی از خانواده‌ها و عدم دخالت دادن خانواده در اجرای طرح می‌باشد. لذا می‌توان چنین نتیجه گرفت که مهم‌ترین تنگنا و مشکل در سطح خانواده‌ها مشکلات فرهنگی است.

تحلیل کلی داده‌های جداول (۱۲)، (۱۴)، (۱۶)، (۱۸) و (۲۰) نشان می‌دهد، تنگناها و مشکلات اجرایی طرح شهید بهنام محمدی در ۲۵۰ کدگذاری باز (مفاهیم)، ۲۲ کدگذاری محوری و ۵ کدگذاری گزینشی به اشباع نظری رسیده است.

سؤال ششم پژوهش: راهکارهای عملی جهت بهبود روند اجرایی «طرح شهید بهنام محمدی» در سطح مدرسه، سپاه و حوزه‌های دانش‌آموزی، مسجد، مربیان و خانواده چیست؟

با توجه تجزیه و تحلیل داده‌ها از دیدگاه مشارکت کنندگان برای بهبود و ارتقاء طرح راهکارهای زیر شناسایی گردید:

الف) در سطح مدرسه و آموزش و پرورش

- ◆ بین مسئولین آموزش و پرورش و عوامل اجرایی در مدرسه همکاری و تعامل بیشتری در اجرای برنامه‌های طرح وجود داشته باشد.
- ◆ طرح تربیتی شهید بهنام محمدی در مدرسه به‌عنوان یکی از برنامه‌های اصلی مدارس در اولویت قرار گرفته و عوامل اجرایی در مدرسه و ادارات آموزش و پرورش در این زمینه مسئولیت‌پذیر باشند.
- ◆ مسئولین ادارات آموزش و پرورش و عوامل اجرایی از هرگونه جبهه‌گیری در مقابل اجرای طرح پرهیز کنند.
- ◆ امکانات و لوازم اجرایی در مدارس هدف فراهم شود.
- ◆ آموزش و آگاه‌سازی لازم به عوامل اجرایی در مورد چిستی، چرایی و چگونگی طرح انجام شود.

ب) در سطح سپاه و حوزه‌های دانش آموزی

- ◆ کیفیت به‌جای کمیت فعالیت‌تربیتی در طرح مورد توجه مجریان قرار گیرد
- ◆ شاخص‌های قابل اندازه‌گیری در خصوص میزان پیشرفت طرح در برنامه‌های تربیتی تعریف شود.
- ◆ بین سپاه و حوزه‌های دانش‌آموزی با نواحی و مناطق مجری (جامعه هدف) ارتباط بیشتر و بهتری وجود داشته باشد.
- ◆ برنامه‌های طرح به‌صورت قرارگاهی اجرا گردد و هم‌افزایی و مشارکت در نواحی با حوزه‌های بسیج دانش‌آموزی بیشتر توجه قرار گیرد.
- ◆ مدیریت مستقل برنامه شهید بهنام محمدی در سطح سپاه و حوزه‌های دانش‌آموزی به‌وجود آید.

ج) در سطح مربیان

- ◆ مربیان در اجرای طرح به مباحث جامع و عمیق بپردازند.
- ◆ مربیان از علوم اطلاعات روز در حد متعارف برخوردار باشند
- ◆ به نیازها و دغدغه‌های نوجوانان توجه لازم داشته باشند.
- ◆ از روش‌های آموزشی مؤثر در اجرای طرح استفاده کنند.
- ◆ ضمانت‌های اجرایی برای ادامه همکاری مربیان وجود داشته باشد.

د) در سطح مسجد

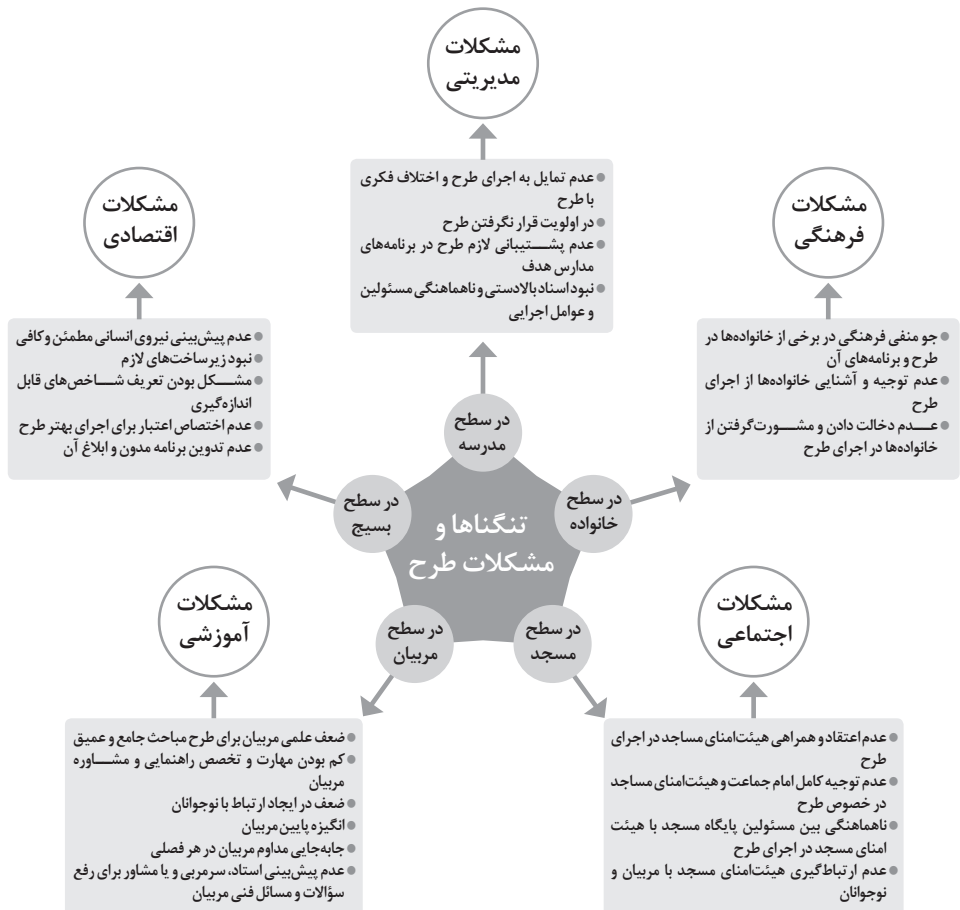
- ◆ امام جماعت مساجد، هیئت‌امنا و خادم در خصوص طرح توجیه شوند.
- ◆ جذابیت کافی در برنامه‌های مساجد برای جذب نوجوان به مسجد و حضور در طرح به‌عمل آید.
- ◆ زیرساختارهای سخت‌افزاری و نرم‌افزاری طرح در مساجد فراهم شود.
- ◆ بین مسئولین پایگاه مسجد با هیئت‌امنا مسجد در اجرای طرح هماهنگی لازم وجود داشته باشد.

ه) در سطح خانواده

- ◆ کارگاه‌ها و کلاس‌های آموزشی در مورد چپستی، چرایی و چگونگی طرح شهید بهنام محمدی برای خانواده برگزار شود.

- ◆ از ظرفیت انجمن اولیاء و مربیان در راستای اجرای بهتر استفاده شود.
- ◆ آثار و پیامدهای مطلوب اجرای طرح و نتایج مثبت و ملموس آن در تربیت فرزندان خانواده‌ها تبیین شود.
- ◆ در اجرای بهتر برنامه‌های طرح در مسجد و مدرسه از خانواده‌ها مشورت گرفته و نظرات آنها دخالت داده شود.

با توجه به تحلیل کلی داده‌های پژوهش می‌توان تنگناها و مشکلات اجرایی طرح شهید بهنام محمدی را در قالب یک الگو نمایش داد. شکل شماره (۲) طراحی مدل نهایی طرح را بر اساس روش پدیدارشناسی را نشان می‌دهد:

شکل ۲. مدل نهایی از تنگناها و مشکلات اجرایی طرح شهید بهنام محمدی

بحث و نتیجه گیری

این پژوهش با هدف بررسی تنگناها و مشکلات اجرایی طرح شهید بهنام محمدی و ارائه راهکارهای ارتقاء آن انجام شد. در این راستا تنگناها و مشکلات در سطح مدرسه، سپاه و حوزه‌های دانش آموزی، مسجد، مربیان و خانواده مورد بررسی قرار گرفت. عمده‌ترین یافته‌های حاصل از نتایج این پژوهش به تفکیک ذیل می‌باشد.

یافته‌های حاصل از پژوهش نشان داد که در سطح آموزش و پرورش و مدرسه، مدیریت قوی و جهادی در این مورد در جهت اجرای طرح در مدارس وجود ندارد و بعضاً در مدارس ضعیف عمل می‌کنند و برخی از عوامل درگیر با این طرح در آموزش و پرورش، آموزش‌های لازم را ندیده‌اند و آگاه‌سازی کافی صورت نگرفته است؛ و همچنین برخی از مسئولین در سطح آموزش و پرورش و مدرسه نسبت به انجام چنین طرح‌های تربیتی اعتقاد و باور لازم را ندارند در نتیجه این امر باعث شده این طرح در مدارس جدی گرفته نشود و تخصیص زمان و تدوین برنامه آن در هاله‌ای از ابهام قرار گیرد؛ و در نهایت هنوز زیرساخت‌های لازم برای اجرای بهتر این طرح در مدارس آماده نیست. از نظر فضا و امکانات و حتی تربیت نیروی انسانی مورد نیاز اجرای طرح با مشکل و تنگنا مواجه است. این نتیجه با یافته‌های پژوهش فرخی (۱۳۹۳)، طالبی (۱۳۹۳) و حسینی آقایی و صدیق‌اورعی (۱۳۹۴) همسو می‌باشد. در نتیجه می‌توان گفت که اجرای این طرح در سطح مدرسه نیازمند فرهنگ سازی و نهادیه سازی است. در سطح مدرسه هنوز این طرح به خوبی مورد پذیرش قرار نگرفته است لذا نیازمند آگاه‌سازی و توجیه عوامل اجرایی در مدرسه است.

یافته‌های دیگر این پژوهش نشان داد که در سطح سپاه و حوزه‌های دانش آموزی، محتوای آموزشی متناسب با نیازهای فراگیران تولید نمی‌شود و سرفصل‌ها و برنامه‌ها به روز نیست. همچنین نظارت کافی بر روند اجرای طرح در جامعه هدف صورت نمی‌گیرد و اعتبارات و بودجه کافی جهت کیفیت بخشی به طرح اختصاص پیدا نمی‌کند. این نتیجه با یافته‌های پژوهش حاجی‌زاده و مهدی‌زاده (۱۳۹۳)، شعبانی (۱۳۸۲) همسو می‌باشد. در تبیین یافته‌ها می‌توان گفت که سرفصل‌ها، برنامه‌ها و محتوای آموزشی باید به روز باشد و از هرگونه هم پوشانی و تداخل مباحث با سایر منابع درسی دانش‌آموزان پرهیز شود. نظارت و بازرسی دقیقی از روند اجرای طرح در جامعه هدف وجود داشته باشد.

نتایج دیگر پژوهش نشان داد که اغلب مربیان به علت عدم پیش‌بینی و تعریف ضمانت‌های اجرایی برای ادامه همکاری، از انگیزه پایین‌تری برخوردار هستند. بعضی مربیان از فنون ارتباط مؤثر در رویارویی با نوجوانان بهره نمی‌برند که این امر باعث عدم تأثیرگذاری طرح تربیتی شده است. و براساس گفته اکثر مصاحبه‌شوندگان در این پژوهش عدم استفاده از روش‌های آموزشی مؤثر و جدید و ضعف علمی از کاستی‌های مربیان در این طرح است. نتیجه این پژوهش با یافته‌های حسینی آقایی و صدیق‌اوری (۱۳۹۴)، فرخی (۱۳۹۳)، شعبانی (۱۳۸۲) و صحبت‌لو (۱۳۹۶) همسو می‌باشد. در تبیین یافته‌های در سطح مربیان می‌توان گفت که ارائه ضمانت‌های اجرایی برای همکاری مربیان، دانش‌افزایی و توانمندسازی آنها در جهت برون‌رفت‌ها از چالش‌های اجرایی طرح می‌تواند راهگشا باشد.

یافته دیگر این پژوهش حاکی است که در میان هیئت‌امناهای مسجد، خادم و مسئولین پایگاه از مجموعه اقداماتی که باعث ادراک وسیع و توانایی در شناخت عمیق نسبت به این طرح تربیتی می‌گردد، بی‌بهره هستند؛ و در نتیجه از بینش ضعیفی در این موضوع برخوردار هستند. همین‌طور در مسجد عوامل درگیر با طرح از مهارت‌های لازم در جهت همراهی طرح برخوردار نیستند. امکانات لازم و ابزارهای فکری و تحلیلی که در جهت پیشبرد طرح احاطه و تسلط نسبت به موضوع باشد، در اختیار مربیان قرار نمی‌دهند. در نتیجه در سطح مسجد اجرای این طرح با چالش‌های اساسی مواجه است. نتیجه این پژوهش با یافته‌های پژوهش هاشم‌زهی (۱۳۹۲)، لطفعلی‌زاده (۱۳۹۲)، فرخی (۱۳۹۳) همسو می‌باشد. در نتیجه می‌توان گفت که اجرای این طرح در سطح مسجد نیازمند آگاه‌سازی هیئت‌امنا، ارائه تشویق‌های مادی و معنوی و نظارت بر نحوه اجرای آن، تدارک و تجهیز پایگاه مساجد به امکانات سخت‌افزاری و نرم‌افزاری است.

یافته دیگر این پژوهش حاکی است که در سطح خانواده این طرح تربیتی با مشکلات و تنگنایی‌هایی مانند توجیه نبودن خانواده‌ها، عدم برقراری ارتباط مستمر خانواده‌ها با این طرح، عدم استفاده از فناوری‌های نوین در آموزش و وجود نگرشی منفی در برخی از خانواده‌ها مواجه است و اکثر مصاحبه‌شوندگان بیان کرده‌اند که در این زمینه اطلاعات لازم و کافی ندارند. در نتیجه همکاری آنها با این طرح با چالش مواجه ساخته است. این نتیجه با نتایج پژوهش شعبانی (۱۳۸۲)، صحبت‌لو (۱۳۹۶)، حسینی آقایی و صدیق‌اوری (۱۳۹۴)

و هاشم‌زهی (۱۳۹۲) همسو می‌باشد. در تبیین نتایج مربوط به سطح خانواده می‌توان گفت که آگاه‌سازی، آموزش و توجیه خانواده‌ها نسبت به چیستی، چرایی و چگونگی طرح می‌تواند در نحوه همکاری آنها تأثیرگذار بوده و به بهبود روند اجرایی کمک کند.

به‌طور کلی نتایج پژوهش نشان داد که اجرای طرح در سطح آموزش و پرورش، سپاه و حوزه‌های دانش‌آموزی، مربیان، مساجد و خانواده‌ها به ترتیب با مشکلات و تنگناهای مدیریتی، اقتصادی، آموزشی، اجتماعی و فرهنگی مواجه است.

در مجموع می‌توان نتیجه گرفت اجرای طرح تربیتی شهید بهنام محمدی در سطح نسبتاً مطلوبی است ولی جهت ارتقاء و رشد و ترقی نیازمند تلاش و همت مضاعف است. می‌توان گفت مأموریت‌ها و اهداف سپاه انصار المهدی (عج) - بسیج دانش‌آموزی - در زمینه اجرای طرح به‌طور شایسته و مطلوب مورد پذیرش مجموعه آموزش و پرورش، مردم و بسیجیان قرار گرفته است و نهادینه شده است، منتهی در برخی از ابعاد و حوزه‌ها هنوز نیاز به ارائه تاکتیک‌ها و استراتژی‌های راهبردی است. براساس یافته‌های حاصله پیشنهاد می‌شود که:

الف) پیشنهادهای کاربردی: در سطح مدرسه پیشنهاد می‌شود بین

مسئولین آموزش و پرورش و عوامل اجرایی در مدرسه همکاری و تعامل بیشتری در اجرای برنامه‌های طرح وجود داشته باشد و آموزش و آگاه‌سازی لازم به عوامل اجرایی در مورد چیستی، چرایی و چگونگی طرح انجام شود. همین‌طور در سطح بسیج دانش‌آموزی پیشنهاد می‌شود برنامه‌های طرح به‌صورت قرارگاهی اجرا گردد و هم‌افزایی و مشارکت در نواحی با حوزه‌های بسیج دانش‌آموزی بیشتر مورد توجه قرار گیرد. در سطح سپاه و حوزه‌های دانش‌آموزی مدیریت مستقل طرح شهید بهنام محمدی به‌وجود آید و به توانمندی‌ها، ظرفیت‌ها و پتانسیل موجود در هر ناحیه و منطقه جهت اجرای طرح توجه شود. همین‌طور در سطح مربیان پیشنهاد می‌گردد مربیان در اجرای طرح به مباحث جامع و عمیق بپردازند و ضمانت‌های اجرایی برای ادامه همکاری مربیان وجود داشته باشد. در سطح مسجد پیشنهاد می‌گردد جذابیت کافی در برنامه‌های مساجد برای جذب نوجوانان به مسجد و حضور در طرح به عمل آید و بین مسئولین پایگاه مسجد با هیئت‌امنای مسجد در اجرای طرح هماهنگی لازم وجود داشته باشد و نهایتاً در سطح خانواده پیشنهاد می‌شود اطلاع‌رسانی کافی از اهداف و کم و کیف طرح به خانواده‌ها داده

شود و در اجرای بهتر برنامه‌های طرح در مسجد و مدرسه از خانواده‌ها مشورت گرفته و نظرات آنها دخالت داده شود.

۷۹

ب) پیشنهادهای پژوهشی: پیشنهاد می‌گردد در پژوهش‌ها آتی اثربخشی و میزان تحقق اهداف این طرح مورد بررسی قرار گیرد. این پژوهش از نوع پژوهش کیفی و با استفاده از روش پدیدارشناسی انجام گرفت پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی از روش نظریه داده بنیاد، تحلیل محتوا استفاده شود. پژوهشی مشابه در سایر استان‌های کشور انجام شود و نتایج حاضر مقایسه شود.

این پژوهش همانند سایر پژوهش‌ها با محدودیت‌هایی مواجه است. از جمله این محدودیت‌ها این است که روش‌شناسی این پژوهش از نوع کیفی - پدیدارشناسی - محدود شده بود در نتیجه تعمیم نتایج را با مشکل مواجه می‌سازد. محافظه کارانه جواب دادن بعضی از مجریان برنامه و پاسخ‌گویان به سؤالات مصاحبه به دلیل ارتباط بیشتر با حیطة شغلی و سازمانی و یا احیاناً محرمانه نبودن سؤالات مصاحبه‌ای که انجام گرفت، از دیگر محدودیت‌های این پژوهش است.

تشکر و قدردانی

پژوهشگران این مقاله، بر خورد لازم می‌دانند از نظرات ارزشمند متخصصان گرانقدر که در این پژوهش شرکت کرده‌اند و همین‌طور از جناب آقای دکتر رضاخانی، دکتر انصاری و آقای توفیقی، نوروزی و شاه‌مرادی به‌خاطر همکاری و ارائه اطلاعات لازم در زمینه طرح، تشکر و قدردانی نمایند.

- جمعی از نویسندگان (۱۳۸۸). تربیت دینی در جامعه اسلامی معاصر، مجموعه مقالات تربیتی. قم: انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی(ره).
- حاجی بابایی، حمیدرضا. (۱۳۹۱). ویژگی‌های «مدرسه‌های که دوست دارم» با توجه به سند تحول بنیادین در آموزش و پرورش. *نوآوری‌های آموزشی*، ۱۱(۴۲): ۵۱-۷۴.
- حاجی‌زاده نذاف، صادق، سادات مهدی‌زاده، غفت (۱۳۹۳). بررسی دیدگاه بسیجیان در مورد نقش بسیج محلات در ارتقای سطح علمی - فرهنگی اعضای بسیج، *مطالعات راهبردی بسیج*، ۱۷(۶۲): ۱۵۸-۱۳۶.
- حسینی آقایی، محمدتقی و صدیق‌اوزعی، غلامرضا (۱۳۹۴). آسیب‌شناسی تبلیغ دینی با تأکید بر مخاطبان جوان. پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
- حسینی، سیدابراهیم و جوان‌بخت، فاطمه (۱۳۹۹). متن آموزشی سند فلسفه تربیت در جمهوری اسلامی ایران. قم: بخشایش.
- دبیرخانه شورای عالی آموزش و پرورش (۱۳۸۹). سند تحول راهبردی؛ نظام تربیت رسمی و عمومی جمهوری در افق چشم‌انداز. دستورالعمل اجرایی طرح شهید بهنام‌محمدی (پیوند مسجد، مدرسه و منزل) (۱۳۹۷). بسیج دانش‌آموزی.
- دستورالعمل اجرایی طرح شهید بهنام‌محمدی (پیوند مسجد، مدرسه و منزل) (۱۳۹۸). سازمان بسیج دانش‌آموزی.
- دوایی، مهدی؛ خسروی‌بابادی، علی‌اکبر و سلطان‌محمدی، محمدعلی. (۱۳۹۴). بررسی موانع جذب نوجوانان به مسجد بر اساس طرح شهید بهنام محمدی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی.
- دیباچه توضیح کلیاتی از طرح اعتلا شهید بهنام محمدی. (۱۳۹۶). بسیج دانش‌آموزی.
- شریف‌فرد، علیرضا؛ رازینی، روح‌الله و عباسی‌نوذری، حسین. (۱۳۹۹). بررسی راهبردهای کلان تعامل مسجد و کودک و نوجوان با رویکرد تحلیل اهمیت عملکرد. *فصلنامه مدیریت اسلامی*، ۲۸(۱): ۴۷-۷۳.
- شریف‌فرد، علیرضا؛ لطیفی، میثم و ذوالفقاری، محسن (۱۳۹۸). الگوی همکاری بین بخشی (مورد مطالعه: همکاری مسجد با مدرسه و خانواده)، دو فصلنامه علمی دین و ارتباطات، سال بیست و دوم، شماره ۶ (۶۵): ۲۵۳-۳۰۰.
- شعبانی، امامعلی (۱۳۸۲). بررسی میزان اثربخشی طرح معرفت بسیجیان، *مطالعات بسیج شماره ۱۸ و ۱۹: ۱۹۷-۲۰۳*.
- شهبازی، روح‌الله (۱۳۹۹). علم تربیت در ایران. تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- صادق‌زاده، علیرضا؛ کشاورز، سوسن؛ احمدی، آمنه؛ حسینی، محمد و علم‌الهدی، جمیله (۱۳۹۰). گزارش تلفیق یافته‌های مطالعات نظری سند ملی آموزش و پرورش تهران، دبیرخانه طرح تدوین سند ملی آموزش و پرورش.
- صحب‌تو، علی. (۱۳۹۷). بررسی میزان اثربخشی حلقه‌های صالحین بسیج سپاه انصارالمهدی (عج) استان زنجان و ارائه راهکارهای مناسب برای ارتقاء. پژوهشکده تحقیقات و مطالعات بسیج زنجان.
- صحرایی، محمدطیب (۱۳۹۸). همکاری ۳۳۰۰ مدرسه و مسجد در طرح شهید «بهنام محمد»، برگرفته از سایت: <https://www.tasnimnews.com/fa/news/1398/11/15/2195810D8%B1>.
- ضرابی، عبدالرضا. (۱۳۷۹). نقش و عملکرد مسجد در تربیت، معرفت ۳۳.
- ضری، سودا؛ امیرکبری، علی‌رضا و ربیعی‌مندجین، محمدرضا (۱۴۰۰). طراحی و تبیین مدل عدالت‌سازمانی با رویکرد ارزش‌های اسلامی در سازمان آموزش و پرورش ایران. *مسائل کاربردی تعلیم و تربیت اسلامی*. شماره ۶ (۲): ۲۱-۵۴.
- طالبی، محمدرسول (۱۳۹۳). ارتباطات گروهی و فرهنگ بسیجی: طرح صالحین در پایگاه‌های بسیج مساجد شهر تهران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، رشته معارف اسلامی و فرهنگ و ارتباطات. تهران: دانشگاه امام صادق (ع).
- فرخی، میثم (۱۳۹۳). بررسی روند تربیتی طرح صالحین در پایگاه‌های بسیج مساجد کشور بر اساس مدل فرایندی. دو فصلنامه *مطالعات راهبردی تربیت اسلامی*، سال اول، ش اول: ۲۸-۱۰.
- کیانی، معصومه و پورجمشیدی، مریم (۱۴۰۰). تبیین تربیت معنوی برای کودکان با تأکید بر مبانی نظری تحول بنیادین در نظام تربیت رسمی عمومی ایران و بررسی فرصت‌ها و چالش‌های یادگیری الکترونیکی برای آن؛ *مسائل کاربردی تعلیم و تربیت اسلامی*. شماره ۶ (۲): ۱۳۲-۱۰۹.
- لطیفعلی‌زاده، محمدحسین (۱۳۹۲). مسجد و ارتباطات گروهی با نوجوانان با تأکید بر رویکرد اسلامی: بررسی موردی چهار مسجد شهر تهران. دانشکده معارف اسلامی و فرهنگ و ارتباطات. تهران: دانشگاه امام صادق (ع).
- میشری، محمدتقی؛ صفری، محمود و ملکی‌فارمد، مریم (۱۳۹۹). شناسایی مؤلفه‌های انگیزه‌بخش مناجات خمسسه عشر بر انس دانش‌آموزان با خدا. *مسائل کاربردی تعلیم و تربیت اسلامی*. شماره ۵ (۴): ۱۲۶-۱۰۹.
- مرزوقی، رحمت‌الله؛ جهانی، جعفر؛ ترک‌زاده، جعفر و امیری‌طیبری، مسلم. (۱۳۹۷). الگوی مفهومی تعامل مدرسه، خانواده و مسجد از منظر تعلیم و تربیت اسلامی. *مطالعات راهبردی بسیج*، ۲۱(۷۹): ۸۱-۱۱۴.
- ناظمی اردکانی؛ بابایی، عباس (۱۳۹۵). تبیین مؤلفه‌های اصلی مدیریت کلان مساجد کشور. *فصلنامه علمی ترویجی راهبردی توسعه*، ش ۴۵: ۱۳۸-۱۷۵.
- وحدتی‌دانشمند، علی؛ باقری‌نوع‌پرست، خسرو و ایروانی، شهین. (۱۳۹۸). داستان، هویت دینی و تربیت دینی: تحلیلی بر اساس هرمنوتیک روایی پل ریگور، نشریه فلسفه تربیت، ۴ (۱): ۱۳۷-۱۵۹.
- هاشم زهی، نوروز (۱۳۹۳). بررسی عملکرد پایگاه بسیج مساجد در اسلامی‌سازی فضای محله، *مطالعات راهبردی بسیج*، ۱۷(۶۲): ۸۶-۵۷.
- هاشمیان‌فر، سیدعلی؛ شایگان، فریبا؛ سعیدی، مصطفی. (۱۳۹۴). بررسی مشارکت جوانان در مساجد با تأکید بر خانواده. *فصلنامه علمی - پژوهشی شیعه‌شناسی*، ۱۳(۵۰): ۳۳-۷۰.